

מעבר לגבול

הצגה בזירה, כשהקהל יושב מסביב לש" טח המשחק, בשלושה טורי מושבים מוג- כהים. מאפשרת לשחקנים לפתח משחק שקט, כמעט קולנועי. האולם הקטן (140 כסא) יוצר אווירה אינטימית, שובר את כל המחיצות בין הקהל לשחקנים. בצורת הצגה כזאת תפאורה כבודה היא בלתי אפי שרית, על כן מיותרת, וחילופי מקום העליל לה נעשה במהירות רבה על יד שינוי התי אורה.

לבמה נסיונית, בלתי מסחרית, השואפת להעלות בעיקר מחזות מקוריים חדשים, הצורה היא, איפוא, כמעט אידיאלית, חשב מיכאל אלמו (29, יליד תל-אביב) כשיטת את תיאורן זירה בשנה שעברה. להקה החלה את דרכה בהצגת שלושה מערכונים מקוריים. אחרי שלושים הצגה ירדה שוב למחתרת: עבודת אולפן יום יומית משולבת בהופעות אקראי, בעיקר בראיו.

השלושה נרדמים ומתעוררים לקול רעש בבוקר. לשון מבט והמחזה שמתגלה לעיניו מכה אותו בתדהמה: שוב אין פה בצה, שוב אין הביקתה בודדה. עשרות עשרות בתים קטנים נבנים והול- כים בשטח. הרעש בוקע מתוך מכונה גור- לה הפולטת קירות שלמים.

פתחן נבהל. הוא רוצה להסגיר את עצמו.

בתוך הביקתה שוכבים השלושה, עד יעבור זעם. לשון מעלה זכרונות:

«סם הכפר שלי. היה הכפר שלי. לא הרחצ מפה. בצד השני של הבה. בצה נפלאה. הרבה מים והרבה בוך. יש לנו פה צפרדעים כגודל של יד של אנדוף של נפח והן קופצות לגובה של איש... מקום מצוי, הבה. התחנכנו שם כולנו, כל הנוער.»

פתחן: אולי יכו אותנו קצת. הכאב יעבור. נשב בבית הסוהר — הזמן יברח כמו הלום. שם אוכלים, בבית הסוהר — אני רעב. שם שותים ואני צמא. ואפשר לשכב בלי פחז.

בעת המהומה מצליחים תבלול ולשון להמלט בפריצה בקיר. הם מגיעים לחורשה שלשון מכיר אותה כמו «את אצבעות ידי ורגלי» ושם הם ישנים עד הלילה, על מנת לעבור בחשיכה.

אבל גם החורשה אינה אותו מקום בודד שהיתה שהיתה לפני. לשון ותבלול נדהמים בשמעם בלילה תזמורת ריקודים מנגנת: נשף מסיכות גדול נערך בכל רחבי החורשה המהוה עכשיו מרכז קייט. השנים מנסים להמלט, אבל הם עושים רושם על מארגני התחרות בגלל המסכות הריאליסטיות. הם זוכים בפרס הראשון בתחרות המסכות: כרטיס טיסה זוגי לאילת. המוגש להם על ידי שר הטבסים (יואב ליש) למרות מחאותיו של מתתפש אתר בלבוש יותר משכנע, כי הוא הביא אתו פרה ל- מסתנן עם פרה».

פתחן יוצא להסגיר את עצמו נגד רצון רעיו. אבל מנהל העבודה, הקבלן במקום (אמנון קנו) חושב איתו: לאחד הפועלים הערביים שאחר לבוא לעבודה. הוא גוער בו ושולח אותו לעבוד ליד המכונה הגדולה. בינתיים, בתוך הביקתה, מנסים תבלול ולשון לפרוץ חור בקיר האחורי. פתחן שהתאקלם יפה בעבודה במשך הבוקר נכ- נס אל הביקתה בזמן הפסקת הצהריים ומ- שדל אותם להשאר בארץ.

פתחן: «הם קוראים למכונה «תותח». תותח שבונה בתים. אנחנו בונים מאה וחמשים בית. משלמים לי כחול וחצי ליום עבודה של שמונה שעות. זה כסף טוב והעבודה לא כל כך קשה אבל בקרוב תהיה אצלנו שביתה ואז ישלמו יותר. אבל מחוץ לביקתה מתרחשים הדברים בכיוון פחות אופטימי. אשה ערביה (מרים שפי) באה להודיע שבעלה לא יבוא היום לעבודה. זהו אותו פועל שמנהל העבו- דה החליף אותו בפחדן. הוא קו- רא לפתחן, אבל הצעיר מנסה לה- מלט, ומנהל העבודה יורה והורגו.»

תבלול גונב פרתו של המתח- פש. והשנים מנסים לחזור. אבל המשטרה רודפת אחריהם ורק לשון מצליח להגיע הביתה. בבית הקפה הוא מסכם את סיפור המעשה:

ואו הוא צעק: «לשון, אני נפגעת. לשון, אל תברח. אל תעזוב אותי, גוש כמו כלב. ואולי הוא יצה להגיד, כמו הפרה שלנו — פרה טובה שמנה — ששכ- בה וצוחה כמו היו שוחטים אותה בסכין קהה, כי צרור פגע בה. ואני אהבתי אותו כי הוא אהב אותי, אף על פי שהיה מלג- לג עלי שאין לי פרוטה ואני לא יודע לה- עריך את הכסף ולא את הזמן וגם לא יודע מה זה בית ומשפחה. אבל באותו רגע המחשבה שלי לא היתה אתו שם, שוכב וזועק לעזרה על יד הפרה הגונגת אלא המחשבה שלי היתה פה בלב של — והלב שלי לך כמו דונג ומפרפר כמו גזל שצנח מן העץ... הלכנו בידיים ריי- קות ובידיים ריקות שבנו. לא, לא בידיים ריקות והוא מוציא את הכרטיסים, קור- עם לגורים הגופלים לאיטם ארצה — סוף המאורע העצוב.»

הרביעיה שלמה: חרב, שיוציא את הפרה מהרפת שמעבר לגבול; לשון ה-מכיר כל שעל אדמה בצד השני, תבלול (משה גזון), הסותר שיעזור להבריח את הפרה אל הצד הערבי, ואחר יברית אותו בתורה וימכור אותה «בשוק השחור שלהם», ופתחן — המצטרף אל החברה למרות פחדו.

לשון: «הגבול — הרסט, שם רחוק, בצד הזה המשמר שלנו. בצד ההוא המשמר שלהם. צריך לזהר משני הצדדים — יר- רים בכל צל. ביהוד שלנו. מפחדים שמסת- ננים מן הצד השני.»

דברים אלה מעוררים את צחוקו של תבלול: «מסתננים אלינו? לשון משסע אותו במלה אחת, המקפי- אה את הצחוק «נקמה!»

הרביעיה הוצה את הגבול באישון ליי- לה ומגיעה אל גדר אחד מישובי הספר. לפי התכנית על חרב לפרוץ את דלת הר- פת ולהביא את הפרה בעוד שהאחרים יחכו לו בשדה.

ארבעה אנשים קבעו מפגש ב- צידו הערבי של הגבול. הראשונים במקום היו חרב, (יהודה פוקס רוצח מקצועי, וידידו הצעיר, הרוצה להצטרף אל הארבעה במסעם אל מעבר לגבול. גדר- צון מרו.)

פתחן: אני? אני מפחד? (מנסה לעבור לנושא אחר) כוכב נפל... המון כוכבים בשמים... הרוח חרישית הלילה... והשקט עמוק מן הרוח... שקט... חרב: כמו שפן. מפחד כמו שפן. והוא קם על הצעיר ומכה אותו באכי זריות. הכינוי «פתחן» דובק בו. השלישי, לשון (אליהו לוי) נמצא בבית קפה סמוך, הוא מתפאר שעבר את הגבול «פעמים אין מספר... מאה ואולי יותר. ועכשיו אני הולך בפעם המאה ואחת ואולי יותר».

ברם, לא כל היושבים בבית הקפה מקבלים את דבריו ברצינות, ואחד מהם (יהודה מורח) מסיח: «אני לא מאמין למלה אחת שיוצאת מן ה- פה שלך, לשון!»

תבלול הלהיב את דמיונו של חרב: «לך, חרב והבא לנו פרה גדולה, שמנה!»

לשון: «יש. אני יודע שיש. אני מכיר כל שעל אדמה בארץ הזאת. כל בית. כל רפת».

ולשון מזהיר את חרב מפני פעמון האד- עקה הקבוע, בודאי, בדת.

חרב: «אני יודע לספל בפעמוני אד- עקה».

אבל הוא איננו בטוח בעצמו, ואחרי רגע שואל:

«ואם הפעמון יצלצל?»

לשון: «רוץ הנה... אנחנו נפתח באש על השומרים כשאנתה תרוץ. כשתגיע הנה נרוץ ביחד. בקצה הדך יש בקתה. איש לא בא לשם. ביקתה עזובה. אני מכיר או- תה. שם נחכה עד שהשומרים יעברו. לך, חרב».

חרב הולך. הפעמון מצלצל אולם השל- שה אינם מעזים לחפות עליו באש, והם נמלטים אל הבקתה כל עוד נפשמ העיפה במ. לשון מרגיש בחוש ריחו הרגיש כי משהו השתנה בביקתה...

